

T.Y.B.A.
RURAL DEVELOPMENT
Agriculture and Its Significance in Rural
Development
(Paper – IV) { 11th April 2016 }

Q.P. Code : **27161**

(3 Hours)

[Total Marks : 70

- N.B. :** (1) Attempt any **five** questions.
(2) All questions carry **equal** marks.
(3) Answers of the **two** sections should be written in the **same** answer book.
(4) The paper will carry **100 marks** for the **IDOL** students.

Section I

1. State the significances of Agriculture in rural development.
OR
Explain the concept of Agriculture productivity and state the causes of low productivity in India.
2. Explain the concept of soil erosion and state the reasons of soil erosion.
OR
Discuss the acquisition of land for non-agricultural purpose.
3. State the method and sources of agriculture water irrigation.
OR
Elaborate the various types of chemical and organic fertilizers.

Section II

4. Define the Green Revolution and explain it's merites and de-merites.
OR
Discuss the agricultural policies in the era of post-Green Revolution.
5. State the objectives and Functions of Agricultural University.
OR
Explain briefly on Department of Agriculture government of Maharashtra.
6. State the significance of Green House and Tissue culture.
OR
Explain the concept of organic farming.

Q.P. Code : 27161

2

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

(एकुण गुण : ७०)

- सूचना : (१) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.
(२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
(३) दोन्ही विभागांची उत्तरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहा.
(४) दूर व मूक्त शिक्षण संस्थेच्या विद्यार्थ्यांसाठी प्रश्नपत्रिका १०० गुणांसाठी आहे.

विभाग - १

१. ग्रामीण विकासातील शेतीचे महत्व विशद करा.
किंवा
कृषी उत्पादकतेची संकल्पना स्पष्ट करून भारतातील शेतीच्या अल्प उत्पादकतेची कारणे सांगा.
२. जमिनीच्या धूपेची संकल्पना स्पष्ट करून जमिनीच्या धूपेची कारणे सांगा.
किंवा
जमिनीचे बिगरशेतीवापरासाठी होणारे संपादन याविषयी चर्चा करा.
३. शेतीसाठी पाणीपुरवठ्याच्या पद्धती वा मार्ग सांगा.
किंवा
रासायनिक व सेंद्रिय खतांचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

विभाग - २

४. हरितक्रांतीची व्याख्या सांगून त्याचे गुण-दोष सांगा.
किंवा
हरितक्रांतीनंतरच्या काळातील शेतीविषयक धोरणांवर चर्चा करा.
५. कृषी विद्यापीठाचे उद्देश्य आणि कार्ये सांगा.
किंवा
महाराष्ट्रशासनाच्या कृषी विभागाची सविस्तर माहिती स्पष्ट करा.
६. हरितगृह आणि उतिसंवर्धनाचे महत्व सांगा.
किंवा
सेंद्रिय शेती संकल्पना स्पष्ट करा.

.....

T . Y . B . A .
RURAL DEVELOPMENT
Rural marketing and Finance
(Paper – V)
{ 12th April 2016 }

QP Code : 27210

(3 Hours)

[Total Marks :70

- N.B. :** (1) Attempt any Five questions.
(2) All questions carry equal marks.
(3) Answers of the two sections should be written in same answer-book.
(4) The paper will carry 100 marks for IDOL students.

Section - I

1. What is meant by rural marketing ? State the importance of rural marketing to point out views of producer and consumers.

OR

Explain the concept of rural marketing. Describe the various factors of development of rural marketing.

2. Why is agricultural marketing complicated in India ? What are the types of agricultural marketing ?

OR

Define agricultural marketing. Explain the importance of agricultural marketing.

3. Explain the importance of Agriculture Cost and Prices Commission in agricultural market.

OR

3. State the role of 'NAFED' in co-operative marketing.

Section - II

4. State the types of rural Finance. Describe the importance of rural Finance.

OR

What is meant by rural indebtedness. Explain the causes and consequences of it. Suggest the measure to eradicate the rural indebtedness.

5. Evaluate the co-operative Finance in India.

OR

Discuss on, 'NABARD' is playing important role in rural development'.

6. Explain the role of Self-Help-Group in rural development and poverty eradication.

OR

State the problems of Self-Help-Group. Suggest the measures to solve the problems of Self-Help-Group.

TURN OVER

- सूचना : (१) कोणतही पाच प्रश्न सोडवा.
(२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
(३) दोन्ही विभागाची उत्तरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहा.
(४) दूर व मुक्त शिक्षण संस्थेच्या विद्यार्थ्यांसाठी प्रश्नपत्रिका १०० गुणांची आहे.

विभाग - १

१. ग्रामीण विपणन म्हणजे काय? उत्पादकाच्या व ग्राहकाच्या दृष्टीने ग्रामीण विपणनाचे महत्त्व सांगा.
किंवा
ग्रामीण विपणनाची संकल्पना सांगून ग्रामीण बाजारपेठांच्या विकासाच्या विविध घटकांचे वर्णन करा.
२. भारतातील कृषी बाजारपेठा गुंतागुंतीच्या का आहेत? कृषी बाजारपेठांचे विविध प्रकार सांगा.
किंवा
कृषी विपणनाची व्याख्या सांगून कृषी विपणनाचे महत्त्व सांगा.
३. कृषी बाजारपेठेत कृषी मुल्य आयोगाचे महत्त्व सांगा.
किंवा
सहकारी विपणनामध्ये 'नाफेड' या संस्थेची भूमिका सांगा.

विभाग - २

४. ग्रामीण वित्तपुरवठ्याचे प्रकार सांगून ग्रामीण वित्तपुरवठ्याचे महत्त्व विशद करा.
किंवा
ग्रामीण कर्जबाजारीपणा म्हणजे काय? ते सांगून त्याची कारणे व परिणाम स्पष्ट करा. ग्रामीण कर्जबाजारीपणाचे निर्मुलन करण्यासाठी उपाय सुचवा.
५. भारतातील सहकारी वित्तपुरवठ्याचे मूल्यमापन करा.
किंवा
'नाबार्ड' ग्रामीण विकासात महत्त्वाची भूमिका बजावते' यावर चर्चा करा.
६. ग्रामीण विकास व दारिद्र्य निर्मुलनामध्ये स्वयंसहाय्यता बचत गटाची भूमिका स्पष्ट करा.
किंवा
स्वयंसहाय्यता बचत गटाच्या समस्या सांगून त्या सोडविण्यासाठी उपाय सुचवा.

T.Y.B.A.
RURAL DEVELOPMENT
Applied Agriculture
(Paper – VI)
{ 13th April 2016 }

(3 Hours)

QP Code : 27303

[Total Marks :70/100

- N.B. :** (1) Attempt any five questions.
(2) All questions carry equal marks.
(3) Answers of the two section should be written in same answer-book.
(4) The paper will carry 100 marks for IDOL students.

Section-I

1. Explain the concept of applied agriculture. State the significance of applied agriculture in rural development.

OR

Explain the significance of allied activities in applied agriculture.

2. What is meant by Horticulture? State it's significance in rural development.

OR

State the various government schemes to promote development in konkan.

3. State the types of forestry. Explain the various advantages of forest.

OR

Explain in detail the Government social Forestry Programme.

Section-II

4. What is meant by 'Animal Husbandary? State it's importance in rural development.

OR

State the traditional and Cross-breed types of sheep and Goats and explain their importance in rural poverty alleviation.

5. State the various breeds of poultry. Explain the basic requirement of poultry farm.

OR

Explain the various schemes for promotion of poultry in India.

6. Define the concept of Fishery. Explain the various methods of fish preservation.

OR

Explain the various schemes for promotion of Fishery in India.

[TURN OVER

(मराठी रुपांतर)

(३ तास)

(एकूण गुण:७०/१००)

- सूचना: (१) एकूण पाच प्रश्न सोडवा.
 (२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 (३) दोन्ही विभागांची उत्तरे एकाच उत्तर पत्रिकेत लिहा.
 (४) दूर व मुक्त शिक्षण संस्थेच्या विद्यार्थ्यांसाठी प्रश्न पत्रिका १०० गुणांची आहे.

विभाग-१

१. उपयोजित शेतीची संकल्पना स्पष्ट करा. उपयोजित शेतीचे ग्रामीण विकासातील महत्त्व सांगा.
 किंवा
 शेतीपूरक व्यवसायाचे उपयोजित शेतीतील महत्त्व स्पष्ट करा.
२. फलोद्यान म्हणजे काय? फलोद्यानाचे ग्रामीण विकासातील महत्त्व सांगा.
 किंवा
 कोकणातील फलोद्यान व्यवसायाच्या विकासासाठी असलेल्या विविध शासकीय योजनांची माहिती सांगा.
३. वनांचे प्रकार सांगा. वनांपासून मिळणारे विविध फायदे स्पष्ट करा.
 किंवा
 शासनाच्या सामाजिक वनिकरण कार्यक्रमाविषयी सविस्तर माहिती सांगा.

विभाग-२

४. पशुसंवर्धन म्हणजे काय? पशुसंवर्धनाचे ग्रामीण विकासातील महत्त्व सांगा.
 किंवा
 शेळ्या-मेंढ्यांच्या पारंपारीक व संकरीत जाती सांगून त्याचे ग्रामीण दारिद्र्य निर्मुलनातील महत्त्व विशद करा.
५. कोबड्यांच्या विविध जाती सांगून कुक्कुटपालन व्यवसायाचे आवश्यक घटक सांगा.
 किंवा
 भारतातील कुक्कुटपालन व्यवसायाच्या विकासासाठी असलेल्या विविध योजनांचे स्पष्टीकरण करा.
६. मासेमारी ही संकल्पना स्पष्ट करा. मासे टीकविण्याच्या विविध पद्धती सांगा.
 किंवा
 भारतातील मासेमारी व्यवसायाच्या विकासासाठी असलेल्या विविध योजनांची माहिती स्पष्ट करा.

T.Y.B.A.
RURAL DEVELOPMENT
Agriculture and Its Significance in Rural
Development
(Paper – IV) { 21st April 2016 }

Q.P. Code : **27162**

(3 Hours)

[Total Marks : 70

- N.B. :** (1) **Attempt** any **five** questions.
(2) **All** questions carry **equal** marks.
(3) Answers of the **two** sections should be written in the **same** answer book.
(4) The paper will carry **100 marks** for the **IDOL** students.

Section I

1. Explain the concept of agriculture and discuss the importance of agriculture in rural economy.

OR

What is agricultural productivity? Elaborate the determining factors of agricultural productivity.

2. State the reasons of soil erosion. Suggest the remedial measures on it.

OR

Describe the major types of Land in India.

3. What is meant by irrigation? State the methods and sources of agriculture water irrigation.

OR

Explain the various types of chemical fertilizers and state its consequences.

Section II

4. Explain the concept of Green Revolution and its advantage's and disadvantages.

OR

Discuss the agricultural policies in the era of Liberalization.

5. Explain the role of Agriculture University in agricultural development.

OR

State the role of Indian council of Agriculture Research (ICAR) in agricultural development.

6. Explain the importance of Green house and Tissue culture.

OR

What is meant by organic farming? State the significance of organic farming.

- सूचना : (१) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.
(२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
(३) दोन्ही विभागांची उत्तरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहा.
(४) दूर व मूक्त शिक्षण संस्थेच्या विद्यार्थ्यांसाठी प्रश्नपत्रिका १०० गुणांसाठी आहे.

विभाग - १

१. शेती व्यवसायाची संपल्पना स्पष्ट करून ग्रामीण अर्थव्यवस्थेत शेतीचे महत्व स्पष्ट करा.
किंवा
कृषी उत्पादकता म्हणजे काय? कृषी उत्पादकता निर्धारित करणाऱ्या घटकांचे विवेचन करा.
२. जमिनीच्या धूपेची कारणे सांगून, त्यावर उपाययोजना सूचवा.
किंवा
भारतातील जमिनीच्या प्रमुख प्रकारांचे वर्णन करा.
३. जलसिंचन म्हणजे काय? शेतीपाणी पुरवठ्याच्या पद्धती व मार्ग सांगा.
किंवा
रासायनिक खतांचे विविध प्रकार सांगून त्याचे दृष्परिणाम सांगा.

विभाग - २

४. हरितक्रांतीची संकल्पना स्पष्ट करून त्याचे फायदे-तोटे सांगा.
किंवा
उदारीकरणाच्या काळातील कृषीधोरणांवर चर्चा करा.
५. शेतीविकासातील कृषीविद्यापीठाची भूमिका स्पष्ट करा.
किंवा
शेतीविकासातील भारतीय कृषी अनुसंधान परिषदेची भूमिका स्पष्ट करा.
६. हरितगृह आणि उतिसंवर्धनाचे महत्व स्पष्ट करा.
किंवा
सेंद्रिय शेती म्हणजे काय? सेंद्रिय शेतीचे महत्व सांगा.

.....

T.Y.B.A.
RURAL DEVELOPMENT
Rural marketing and Finance
(Paper – V)
{ 22nd April 2016 }

Q.P. Code : **27209**

(3 Hours)

[Total Marks :70

- N.B. :** (1) **Attempt** any **Five** questions.
(2) **All** questions carry **equal** marks.
(3) Answers of the **two** sections should be written in **same** answer-book.
(4) The paper will carry 100 marks for **IDOL** students.

Section - I

- 1 Define rural marketing. State the characteristics of rural marketing.

OR

Discuss the problems of rural marketing. Suggest the measures for it.

2. Explain the concept of agricultural marketing. State the various types of agricultural marketing.

OR

What are the various problem of the Indian agriculture marketing ? What kind of improvement will you suggest to improve the agriculture sector in India.

3. Give in detail role of Agriculture Cost and Prices Commission in agricultural market.

OR

Explain the structure, functions and duties of Agriculture Produce and Market Committee (APMC)

Section - II

4. Explain the concept of rural finance. State the nature of rural finance.

OR

Explain the non-institutional and institutional sources of rural finance.

5. Explain the concept of co-operative finance. State the structure of co-operative finance.

OR

5. State the functions of Regional Rural Bank. Give review of it's problems.

6. Describe the importance of Self-Help-Group in rural development.

OR

Explain the challenges before Self-Help-Group. Suggest the measures to accept the challenges before Self-Help-Group.

TURN OVER

(मराठी रूपांतर)

(3 तास)

एकूण गुण : ७०

- सूचना : (१) कोणतही पाच प्रश्न सोडवा.
(२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
(३) दोन्ही विभागाची उत्तरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहा.
(४) दूर व मुक्त शिक्षण संस्थेच्या विद्यार्थ्यांसाठी प्रश्नपत्रिका १०० गुणांची आहे.

विभाग - १

१. ग्रामीण विपणाची व्याख्या द्या. ग्रामीण विपणाची वैशिष्ट्ये सांगा.

किंवा

ग्रामीण विपणाच्या समस्यांची चर्चा करून त्यावर उपाय सुचवा.

२. कृषी विपणाची संकल्पना स्पष्ट करून कृषी विपणाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

किंवा

भारतातील कृषी बाजारपेठेतील विविध समस्या कोणत्या ते सांगून भारतात कृषी क्षेत्रातील बाजारपेठांमध्ये सुधारणा करण्यासाठी तुम्ही काय उपाय सुचवाल?

३. कृषी बाजारपेठेत कृषी मुल्य आयोगाच्या भूमिकेची सविस्तर माहिती द्या.

किंवा

कृषी उत्पन्न बाजार समितीची रचना, कार्ये व कर्तव्य स्पष्ट करा.

विभाग - २

४. ग्रामीण वित्तपुरवठ्याची संकल्पना स्पष्ट करून ग्रामीण वित्तपुरवठ्याचे स्वरूप सांगा.

किंवा

ग्रामीण वित्तपुरवठ्यातील असंस्थात्मक व संस्थात्मक स्रोत स्पष्ट करा.

५. सहकारी वित्तपुरवठ्याची संकल्पना स्पष्ट करून सहकारी वित्तपुरवठ्याची रचना सांगा.

किंवा

प्रादेशिक ग्रामीण बँकांची कार्ये सांगून त्यांच्या समस्यांचा आढावा घ्या.

६. स्वयंसहाय्यता बचतगटाचे ग्रामीण विकासातील महत्त्व विशद करा.

किंवा

स्वयंसहाय्यता बचत गटांपुढील आव्हाने स्पष्ट करून या आव्हानांना सामोरे जाण्यासाठी उपाय सुचवा.

T.Y.B.A.
RURAL DEVELOPMENT
Applied Agriculture
(Paper – VI)
{ 25th April 2016 }

QP Code : 27302

(3 Hours)

[Total Marks :70/100

- N.B. :** (1) Attempt any five questions.
(2) All questions carry equal marks.
(3) Answers of the two section should be written in same answer-book.
(4) The paper will carry 100 marks for IDOL students.

Section-I

1. What is meant by Applied Agriculture? State its importance in rural development.

OR

Explain the nature and scope of applied agriculture.

2. Explain the concept of Horticulture and state its significance.

OR

Explain the various Techniques of Horticulture.

3. What is meant by forestry? State the direct and indirect advantages of forestry.

OR

Suggest the various measure to promote forestry.

Section-II

4. Explain the importance of Animal Husbandary in rural development.

OR

What are the different types of cross-breed cow's? Give the advantages of dairy occupation.

5. Describe the basic requirement for the development of poultry programme.

OR

Explain the various schemes for promotion poultry business in India.

6. What are the various methods in kokan region for the preservation of fish.

OR

Explain the various types of fishery in India.

[TURN OVER

FS-Con. 4632-16.

(मराठी रुपांतर)

(३ तास)

(एकूण गुण:७०/१००)

- सूचना: (१) एकूण पाच प्रश्न सोडवा.
(२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
(३) दोन्ही विभागांची उत्तरे एकाच उत्तर पत्रिकेत लिहा.
(४) दूर व मुक्त शिक्षण संस्थेच्या विद्यार्थ्यांसाठी प्रश्न पत्रिका १०० गुणांची आहे.

विभाग - १

१. उपयोजित शेती म्हणजे काय? उपयोजित शेतीचे ग्रामीण विकासातील महत्त्व सांगा.
किंवा
उपयोजित शेतीचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
२. फलोद्यानाची संकल्पना स्पष्ट करून त्याचे महत्त्व सांगा.
किंवा
फलोद्यानाची विविध तंत्रे स्पष्ट करा.
३. वानिकी म्हणजे काय? वनांचे प्रत्यक्ष-अप्रत्यक्ष फायदे सांगा.
किंवा
वनविकासासाठी विविध उपाययोजना सूचवा.

विभाग - २

४. पशुसंवर्धाचे ग्रामीण विकासातील महत्त्व स्पष्ट करा.
किंवा
गार्यांच्या संकरीत जाती सांगून दुग्धव्यवसायाचे विविध फायदे सांगा.
५. कुक्कुटपालन कार्यक्रमाच्या विकासासाठी आवश्यक असलेल्या मूलभूत गोष्टींचे वर्णन करा.
किंवा
भारतात कुक्कुटपालन व्यवसायाच्या विकासासाठी असलेल्या विविध योजना सांगा.
६. कोकणात मासे टीकविण्यासाठी कोणकोणत्या पद्धती वापरल्या जातात?
किंवा
भारतातील मासेमारी व्यवसायाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.